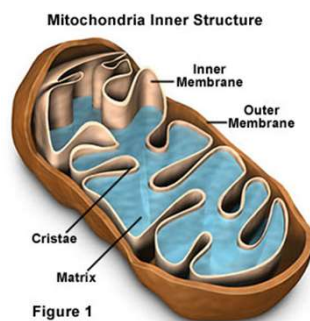

CELIČNI ORGANELI

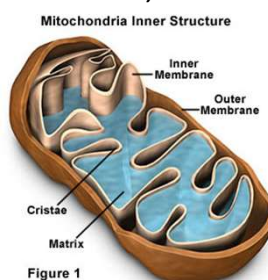
MITOHONDRIJ

- funkcija?
- različno število
- veliki od 2 – 8 μm
- rastlinske in živalske celice

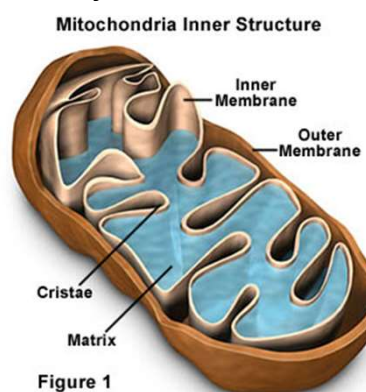

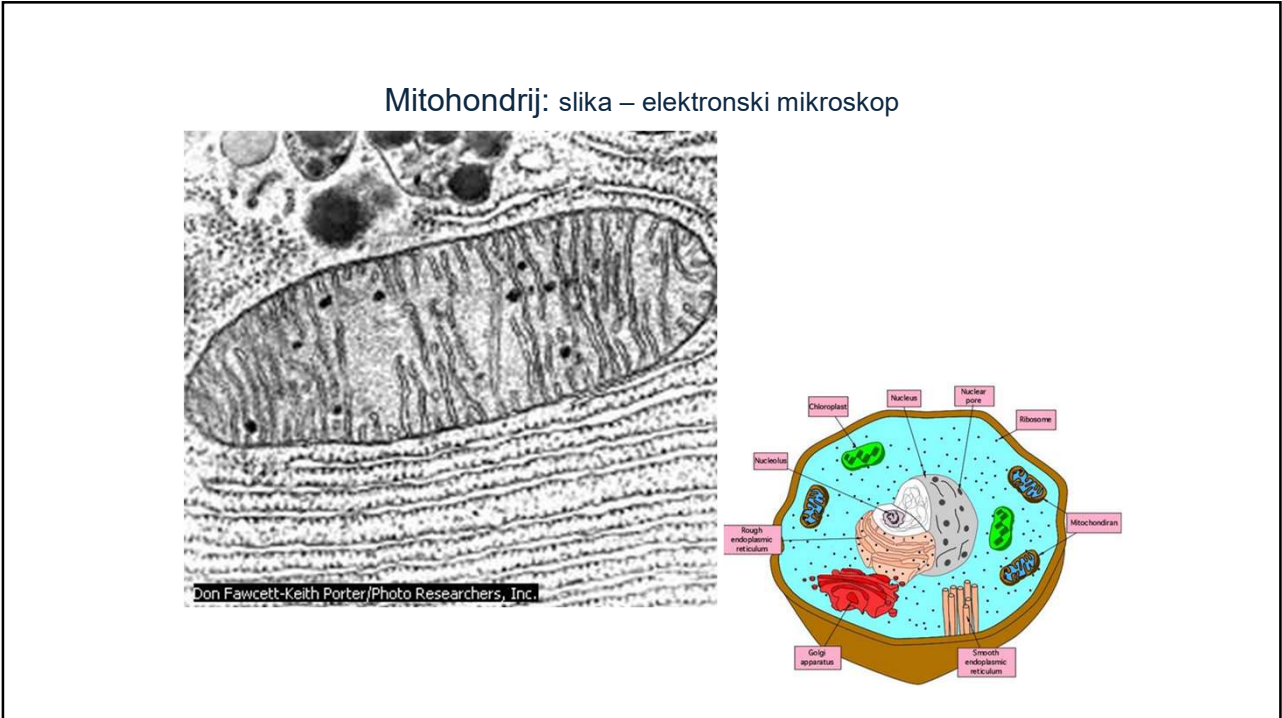
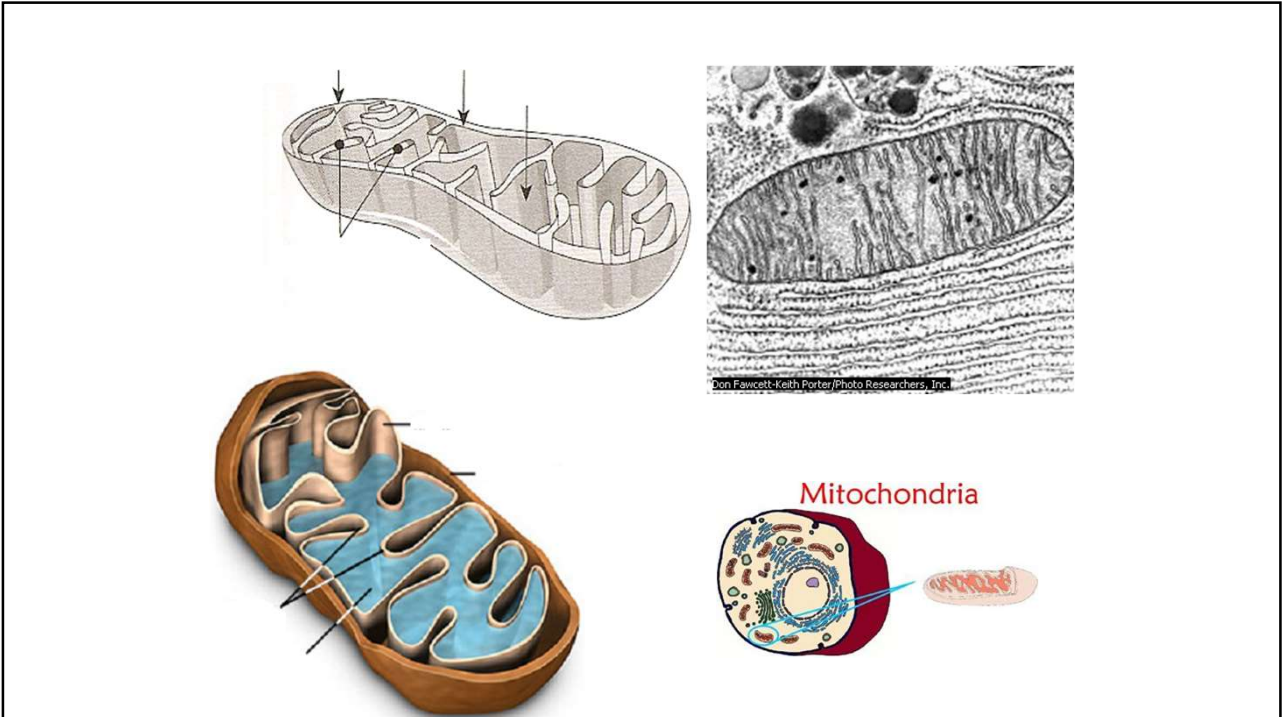
MITOHONDRIJ

- zgradba: obdaja jih dvojna membrana, nagubana (gube → KRISTE)
- MATRIKS (encimi, ribosomi, DNK – krožne, na notr. mitoh. membrani)
- semiavtonomnost

- celično dihanje: biokemični proces
- nastanek ATP
- število v celici odvisno od funkcije

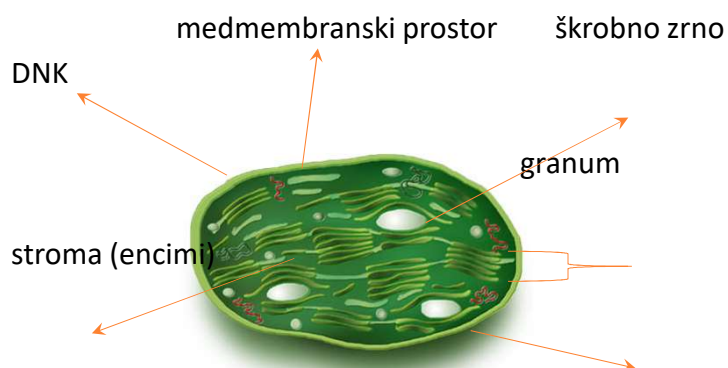
KLOROPLAST

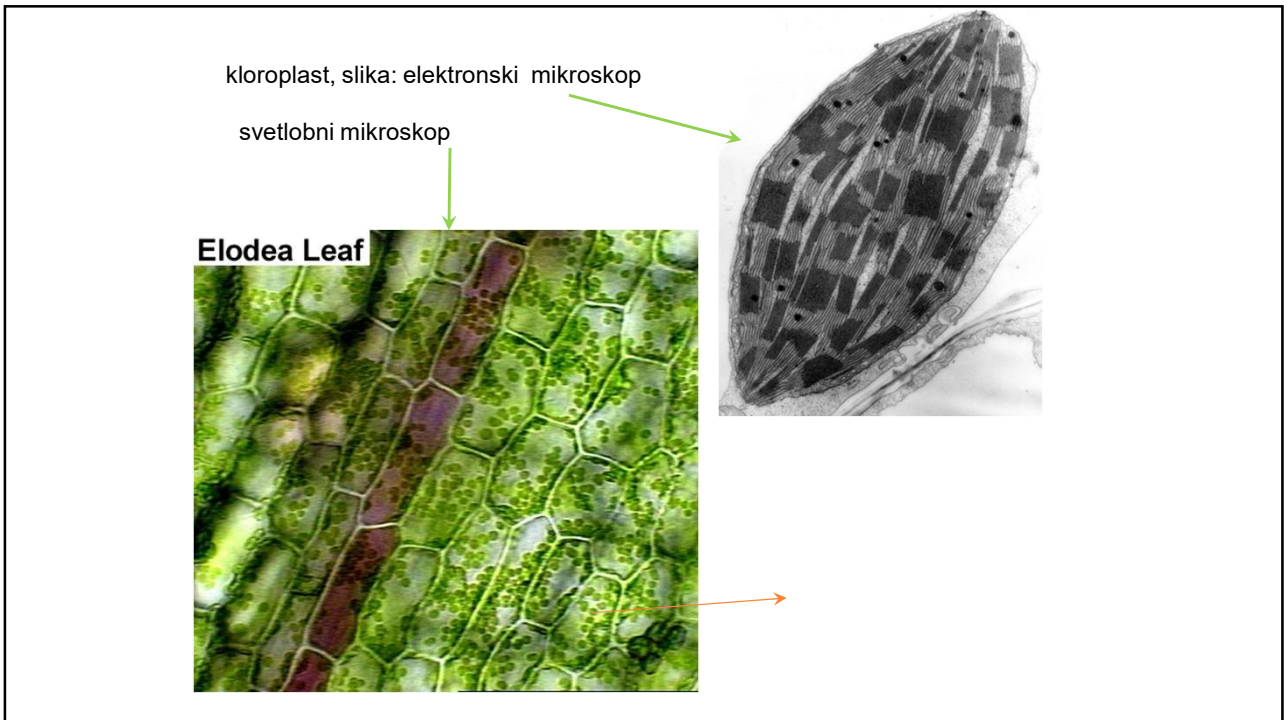
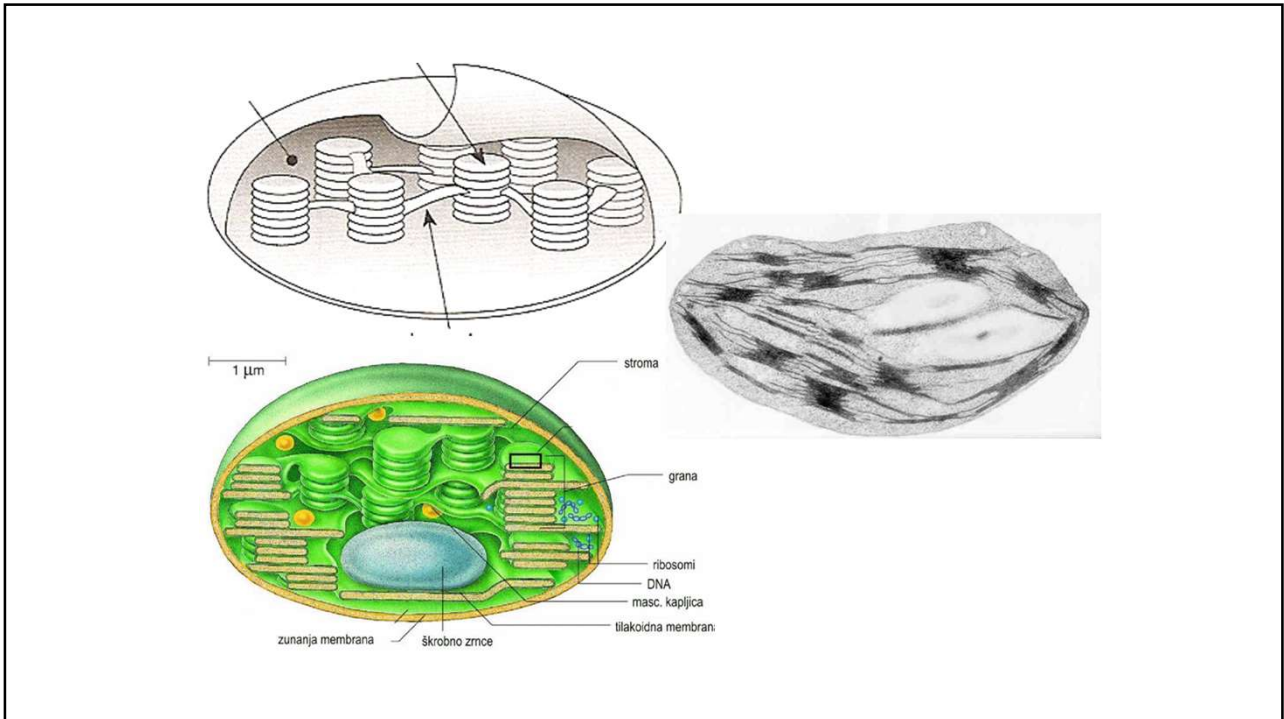
- fotosinteza
- pri višjih rastlinah lečaste oblike (→ klorofilno zrno)
- cca. 10 μm .

ZGRADBA:

- dvojna membrana
- lamele (tilakoide), fotosintetska barvila (klorofil...)
- granum: skladovnica lamel
- tekočina → STROMA (encimi, ribosomi, DNK...)

- se premikajo vzdolž citoskeleta po celici

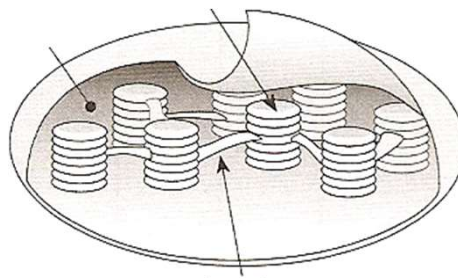
- se samopodvojujejo

- 3 prostori kloroplasta:

- medmembranski

- stroma

- tilakoidni

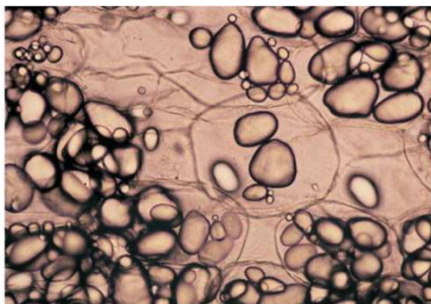

PLASTIDI

Skupina celičnih struktur v rastlinskih celicah

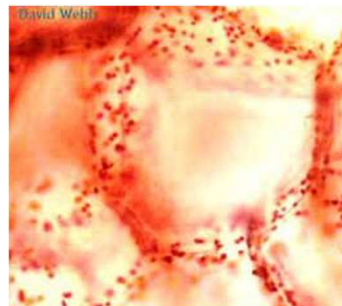
Amiloplasti (krompir)

→ Shranjevanje škroba (korenine, gomolji)

Kromoplasti (paradižnik)

→ Shranjevanje barvil (likopen)

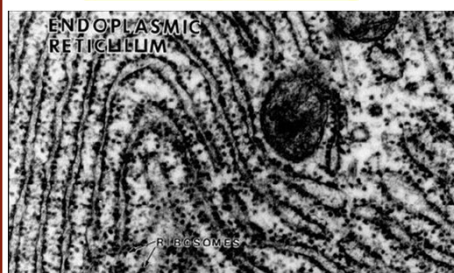
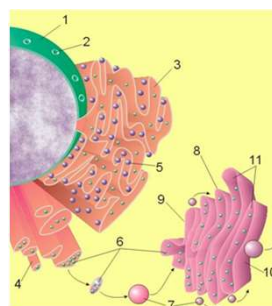

ENDOPLAZMATSKI RETIKULUM (ER)

- membranski sistem kanalov in cistern
- mreži podobna struktura
- lumen povezan z medmembranskim prostorom

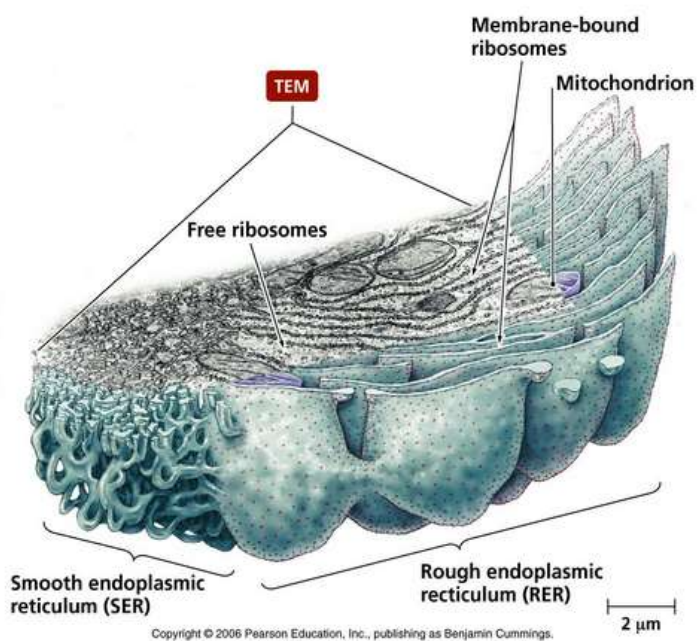
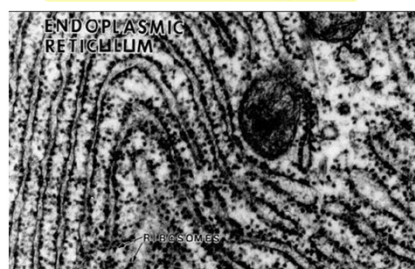
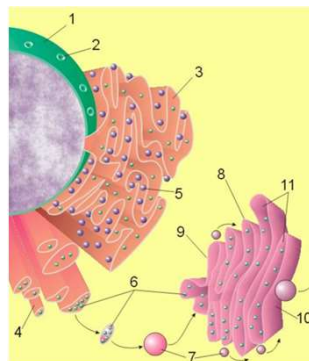
Gladki ER

- sinteza fosfolipidov in steroidov (jajčniki, moda,...)
- razstrupljanje (alkohol)
- kopičenje Ca ionov (mišične c.)

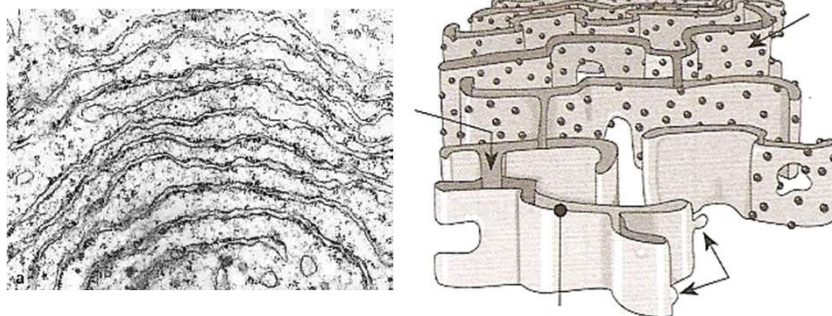

Zrnati ER (ribosomi)

- ribosomi na zun.membrani
- sinteza beljakovin, ki jih celica izloča (npr. ščitnica, tr. slinavka)
- sinteza membran
- transport – vezikli, ki brstijo iz *trans* ER proti GA, kasneje iz celice

Vir slike: <http://biology-pictures.blogspot.com/search/label/Active%20Transport>

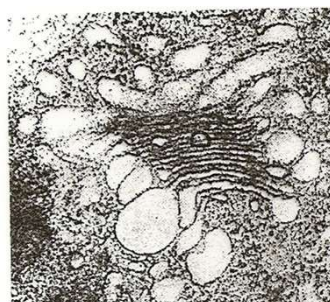
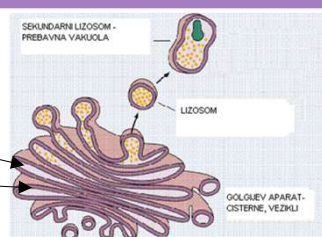

Celični organeli (7.21) <https://www.youtube.com/watch?v=URUJD5NEXC8>

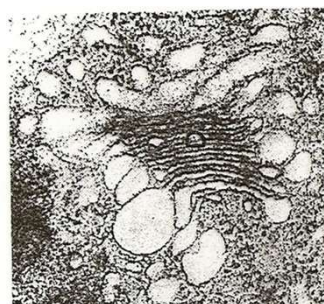
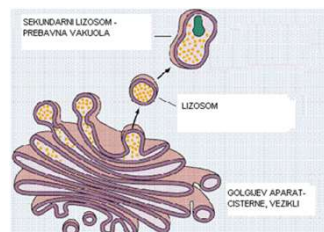
GOLGIJEV APARAT (GA)

- običajno v bližini jedra, 1 ali mnogo, velik približno 1 mikrometer
- sistem vrečasto sploščenih membranskih vrečk → CISTERN
- cisterne niso fizično povezane

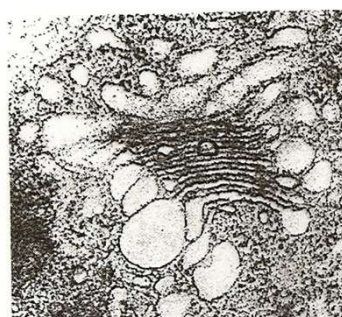
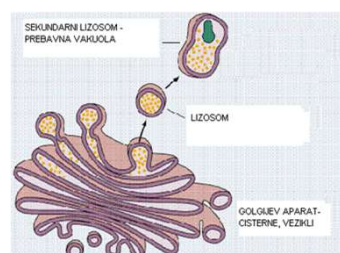
funkcije: predelovanje, skladiščenje, sortiranje, promet

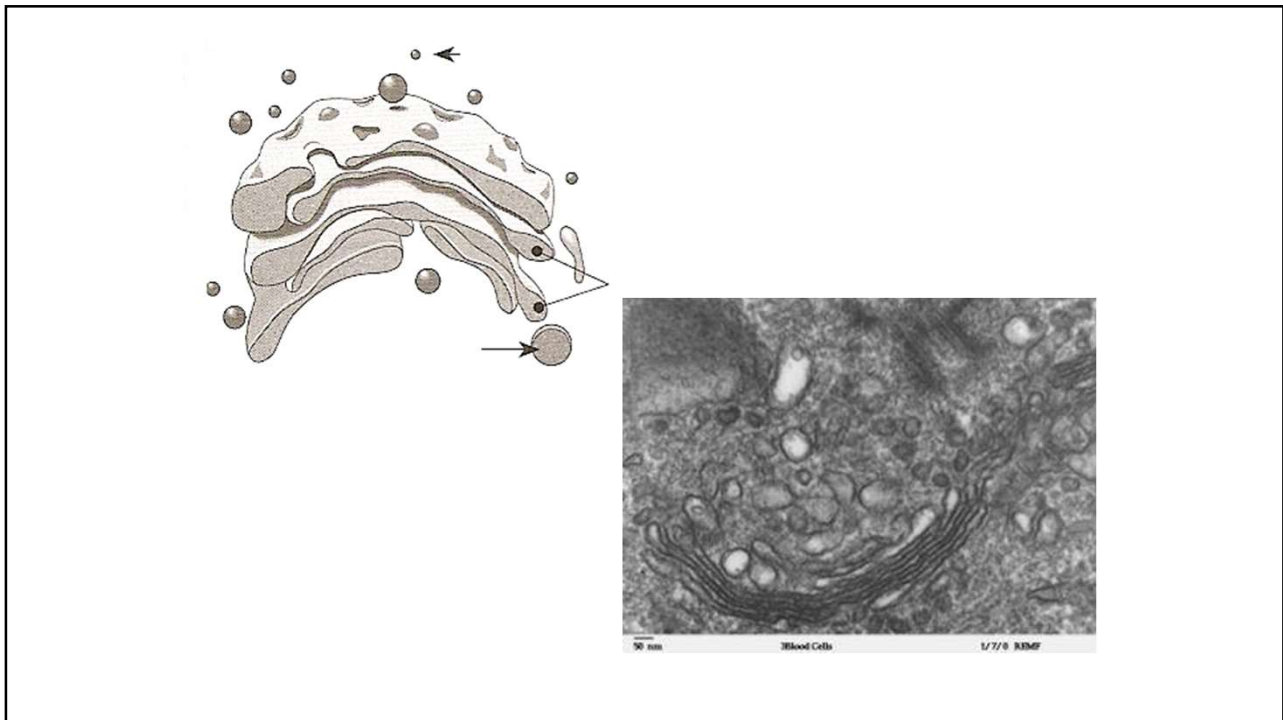
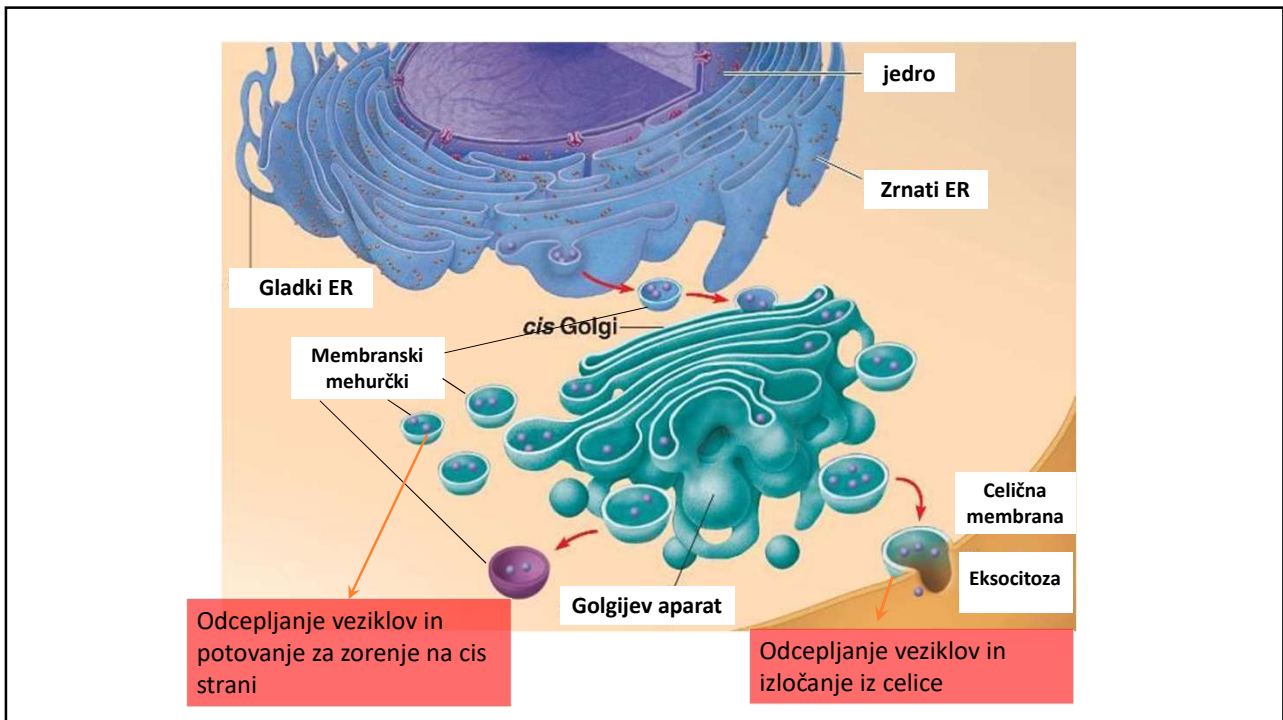

- mnogi vezikli, ki se sproščajo iz ER potujejo v GA
- polarnost (*cis in trans*) – sprejemni in oddajni del
- fosfolipidi, proteini, ogljikovi hidrati (sintetizirani v ER) se v GA preoblikujejo s pomočjo encimov
- sintetizira na novo (pektine, druge polisaharide)

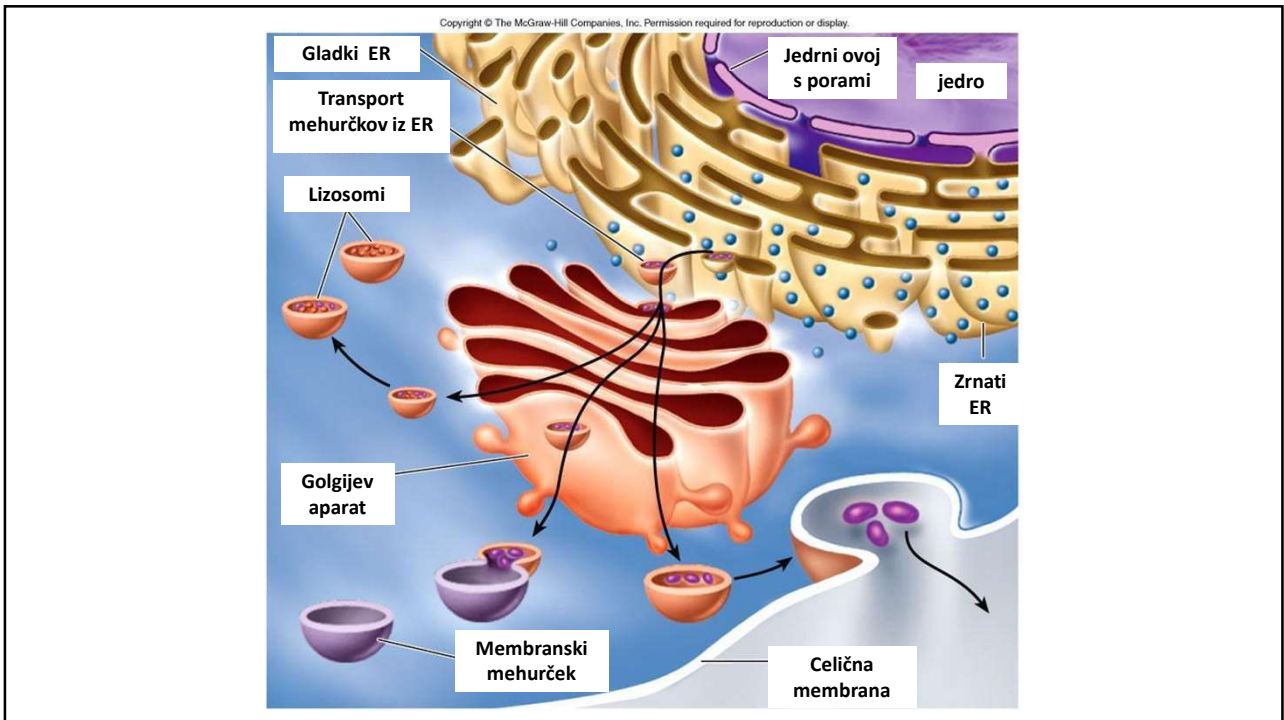
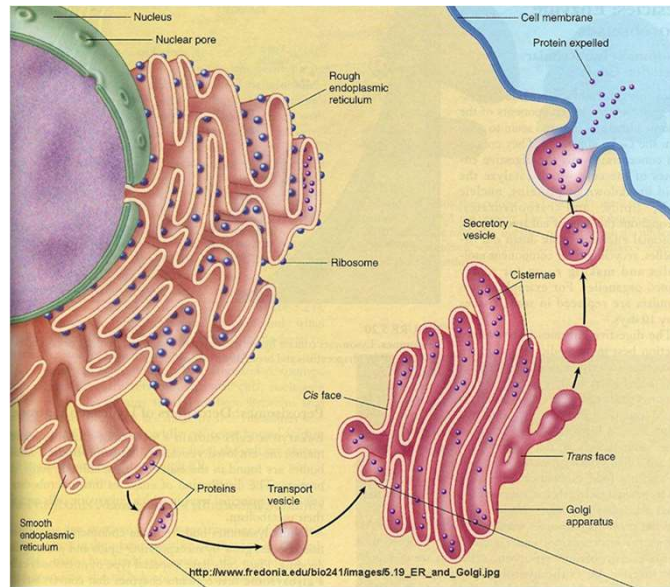

- "model zorečih cistern"
- GA ni statična struktura, zorenje v smeri *cis-trans*
- GA oblikuje "naslov" produkta – specifične molekule na površini vezikla za prepoznavanje

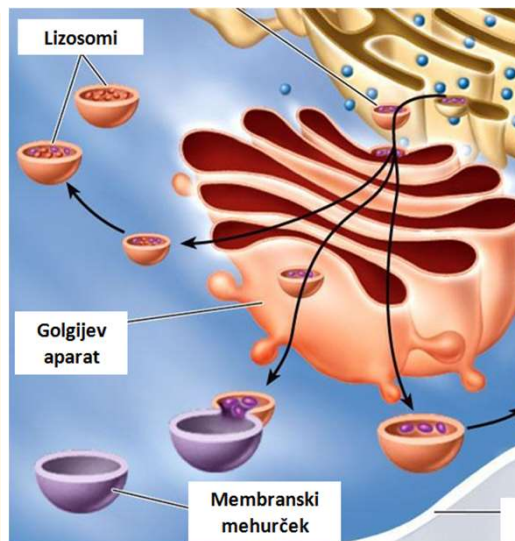

Znotrajcelični membranski sistem

LIZOSOM

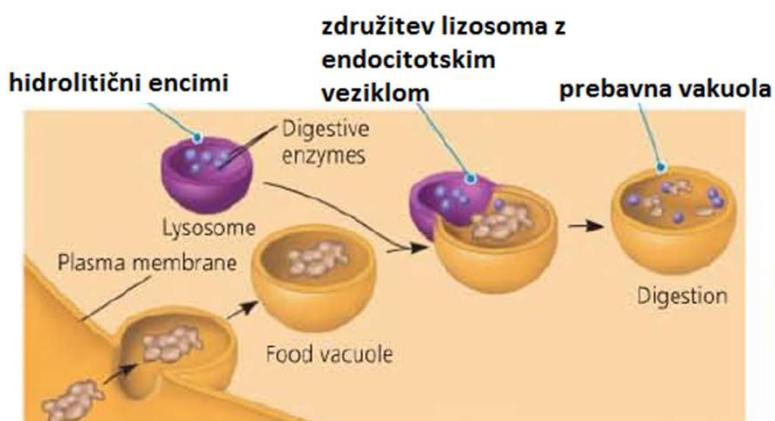
- 100 – 120 nm (0,1 um)
- samo v živalskih c.
- nastajajo na ER in GA
- mehurček obdan z memb.
- vsebujejo encime (kisel pH)
- beljakovine na notr. membrani zaščitene pred prebavo

LIZOSOM

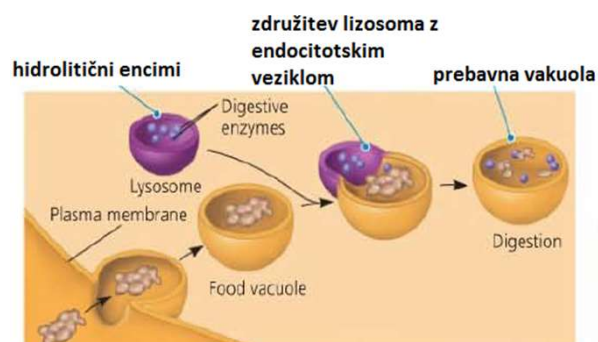
funkcija: vsebuje prebavne encime

Prebava znotrajcelične vsebine

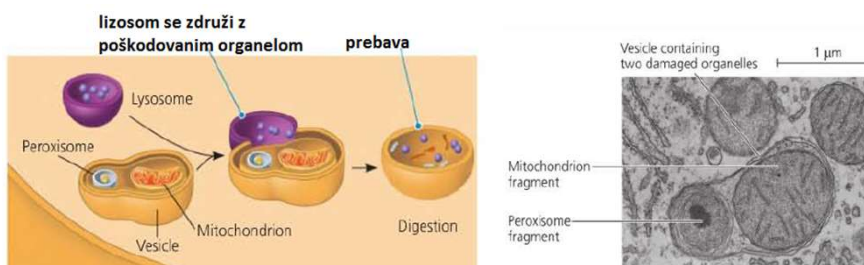
LIZOSOM

1. Prebavljanje delcev, ki so vstopili s **fagocitozo**
  - amebe
  - makrofagi
  - druge živalske celice – privzemanje produktov prebave za pridobivanje nutrientov

LIZOSOM

1. Prebavljanje poškodovanih organelov (**avtofagija**) – recikliranje
  - npr. človeške jetrne celice obnovijo $\frac{1}{2}$ makromolekul v enem tednu)

https://www.youtube.com/watch?v=cA-Ou_t2sag, 1 min

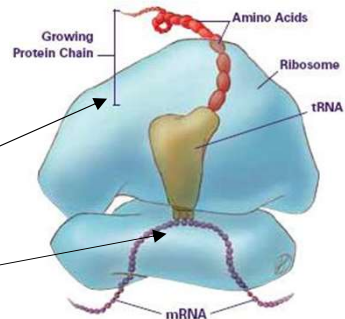
RIBOSOMI

- prisotni v vseh celicah, najmanjše celične strukture : 14 – 25 nm
- prosti ali na zER (rER)

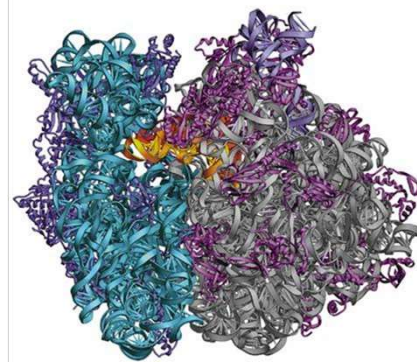
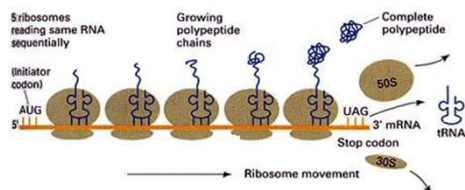
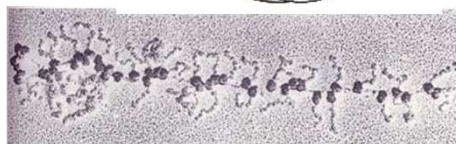
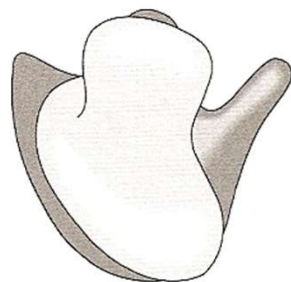
ZGRADBA

- Iz ribosomalne rRNK in beljakovin
- večja, manjša podenota

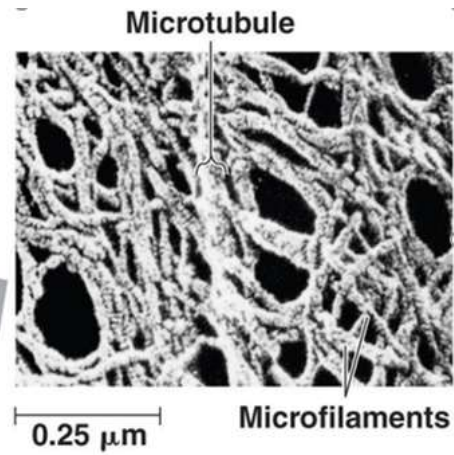
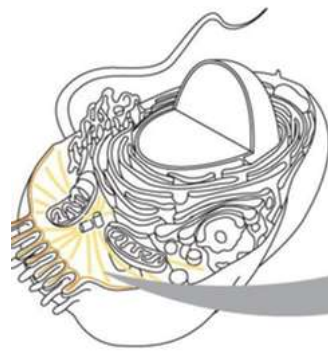
FUNKCIJA?

<https://www.youtube.com/watch?v=04hxWM89ldY>, 1 min

CELIČNO OGRODJE (CITOSKELET)

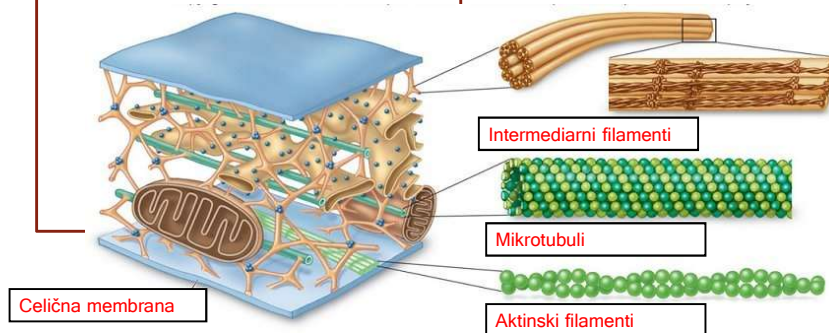
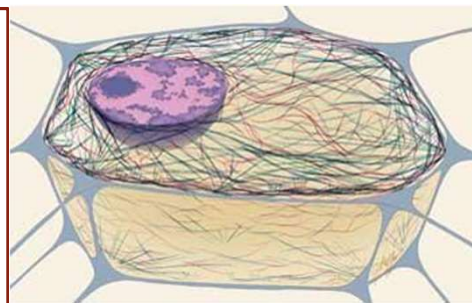
- prepletena mreža nitastih struktur

ZGRADBA

- beljakovine

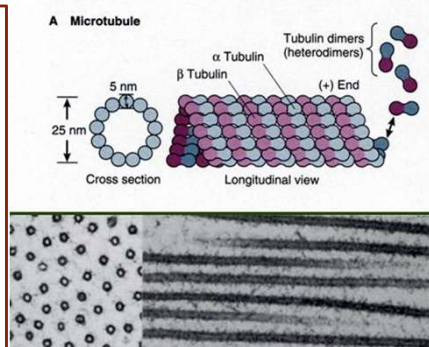
FUNKCIJA

- Oblika celice (živalske)

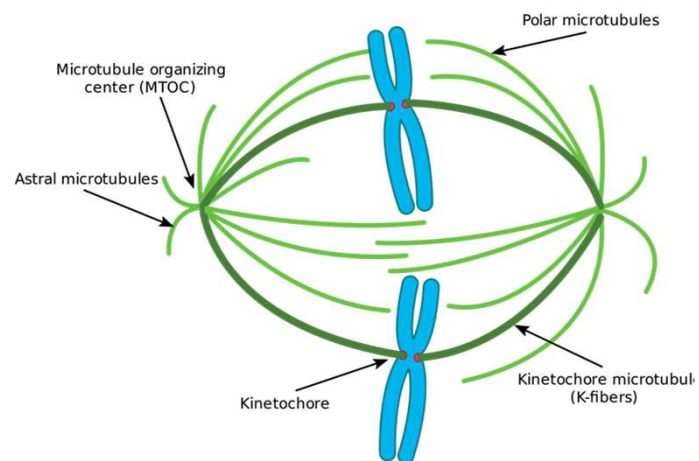
Mikrotubuli

- delitev celice
- sestavni del bičkov in migetalk
- potovanje veziklov

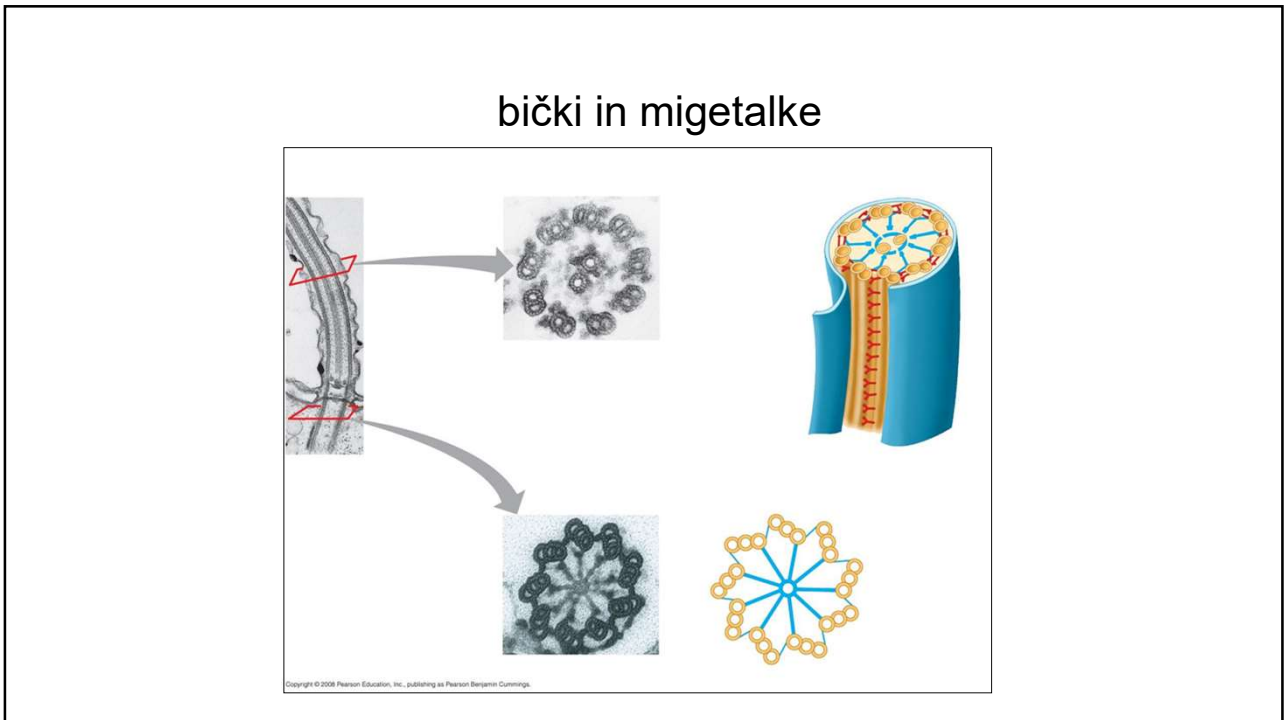
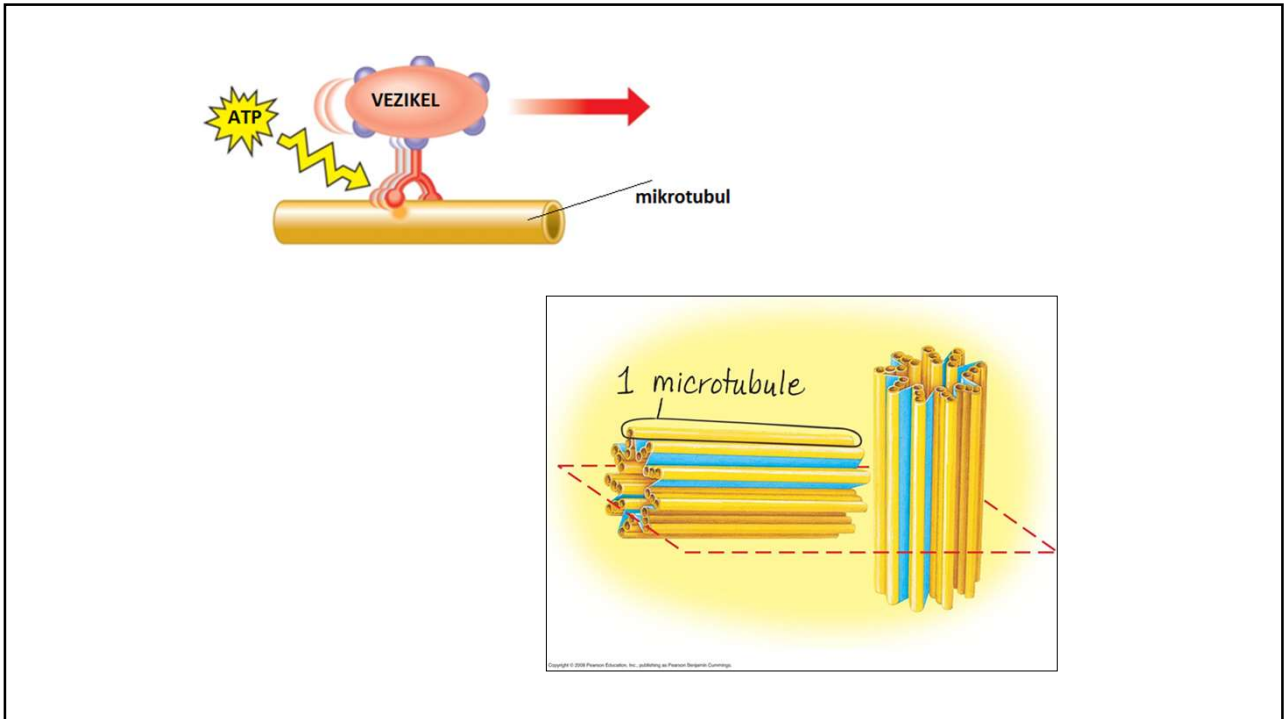

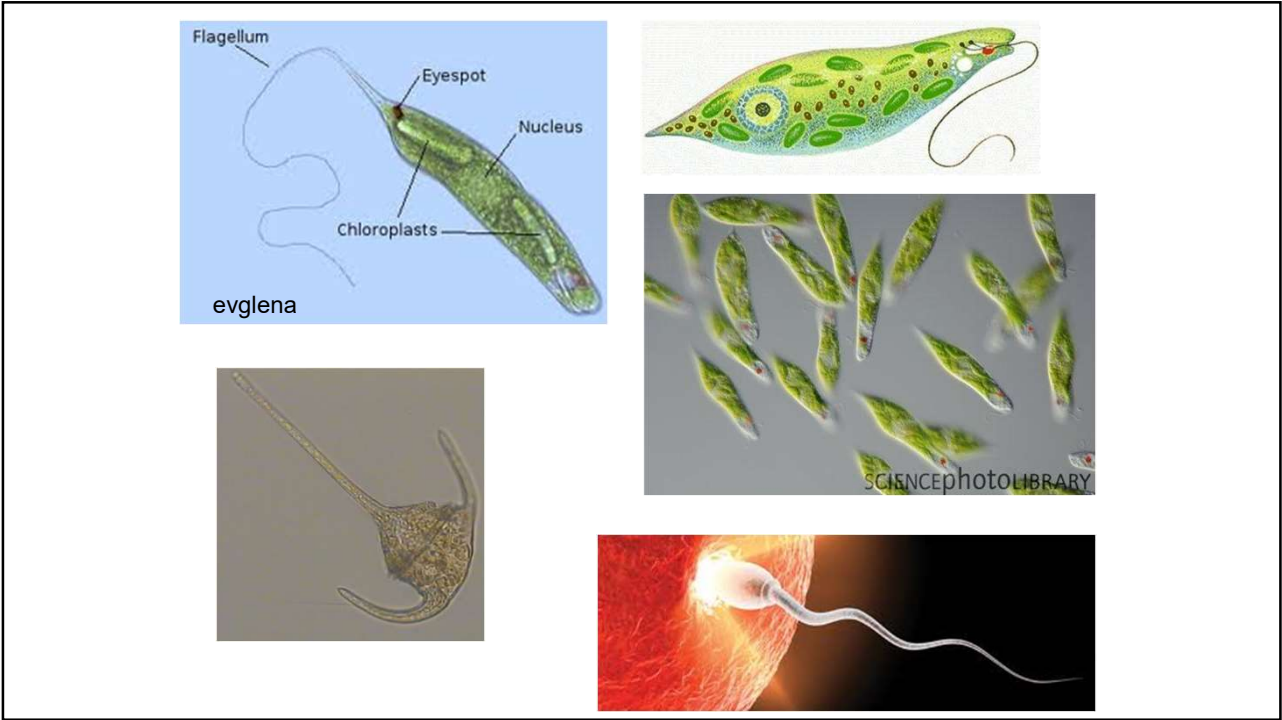
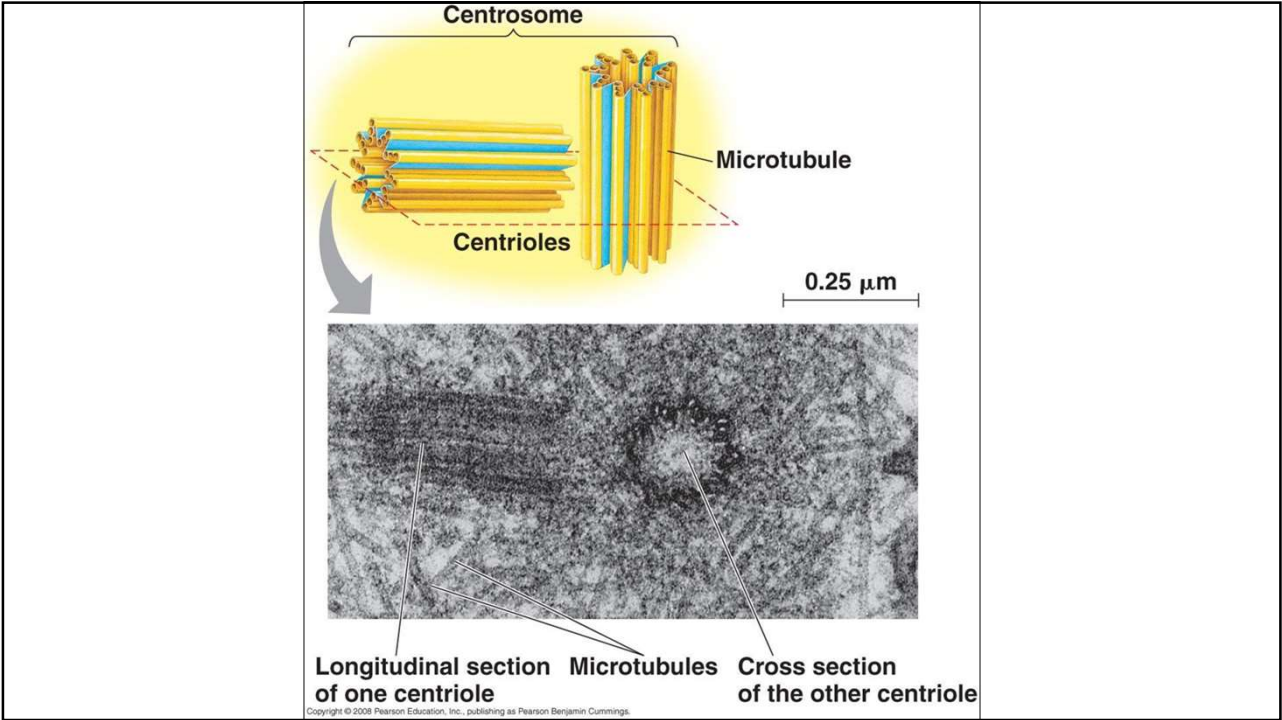
Vir slike: <http://www.vetmed.vt.edu/education/Curriculum/VM8304/vet%20pathology/CASES/CELLINJURY2/PAGE6-7.htm> 31.10.2014

Mikrotubuli - delitev celice

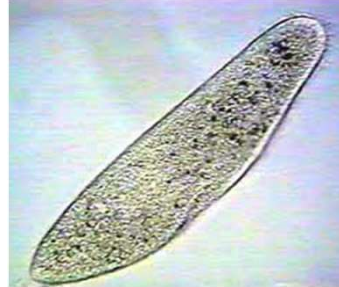
<http://en.wikipedia.org/wiki/Microtubule>

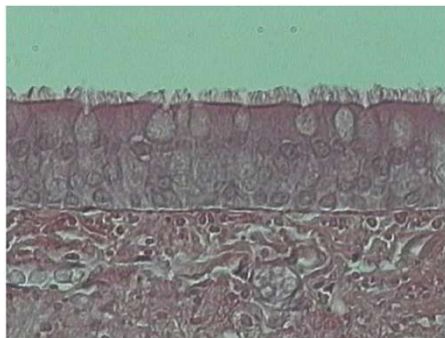
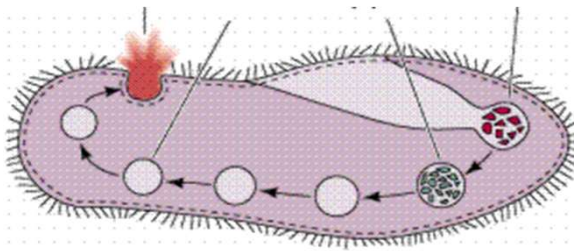

Paramecij

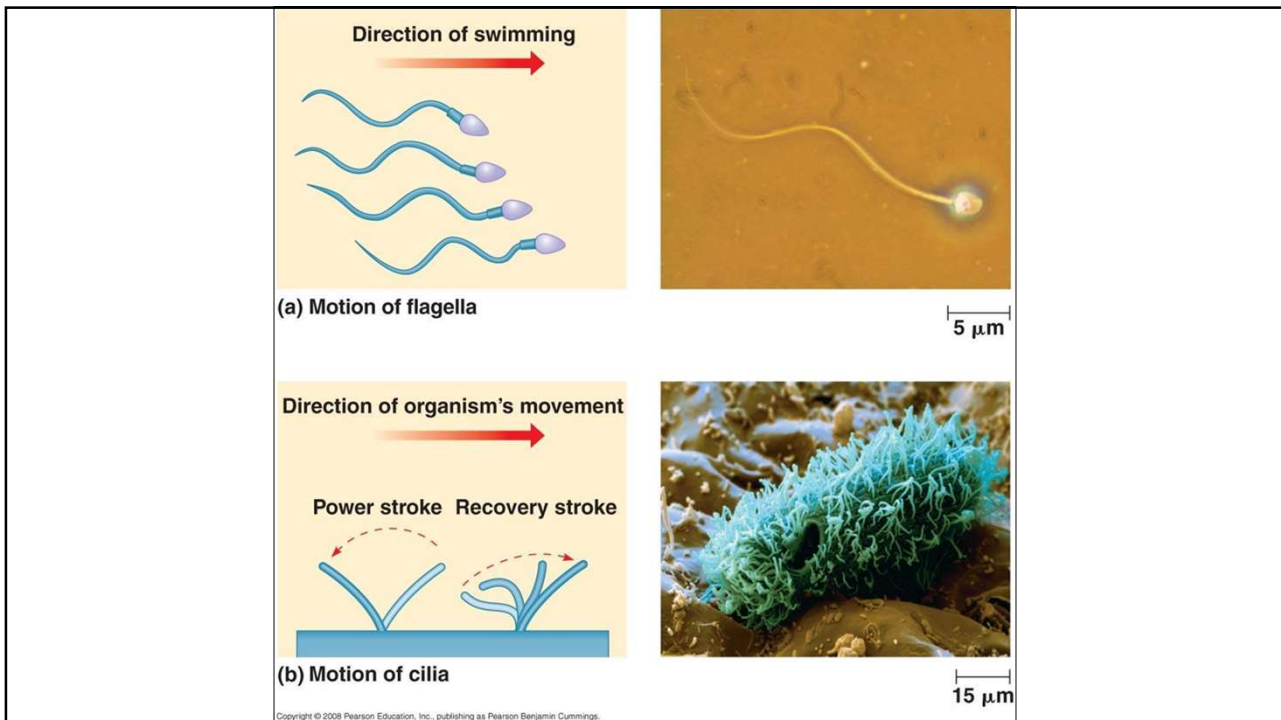

<http://www.youtube.com/watch?v=I9ymaSzcsdY>

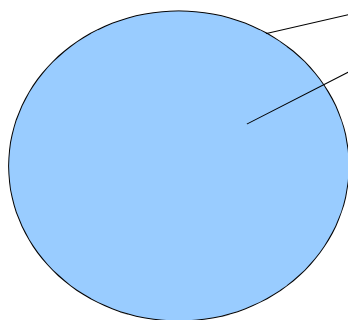

Migetalčni epitel v steni sapnika

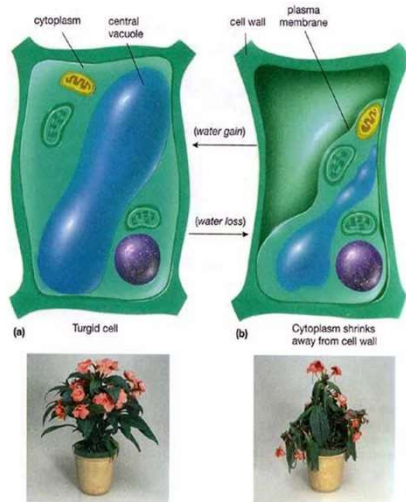

CENTRALNA VAKUOLA (rastlinske celice)

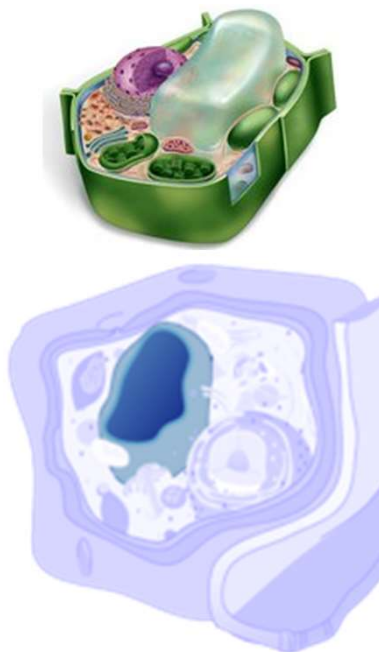

- TONOPLAST
- CELIČNI SOK
- vodna raztopina mineralnih snovi, sladkorjev, organskih kislin, barvil...

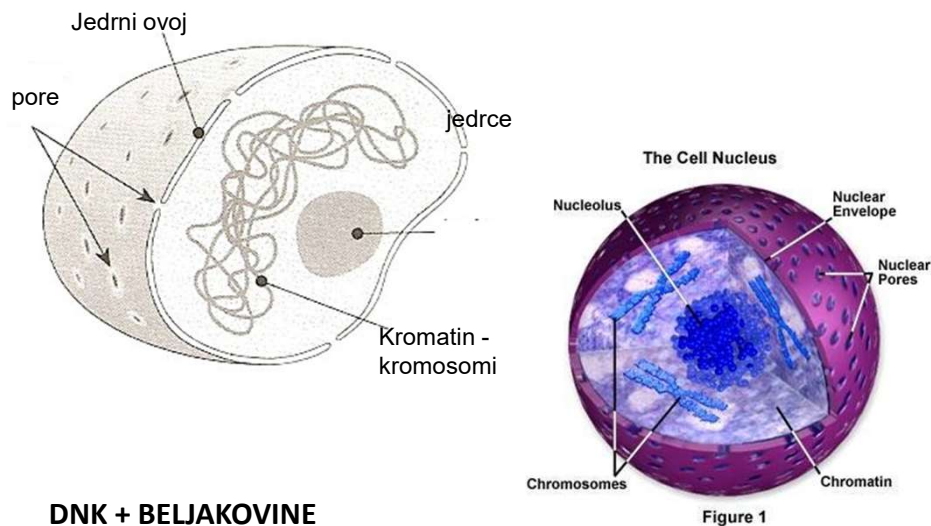

FUNKCIJE

- barvila
- kopičenje strupenih snovi
- obramba
- ogrodje
- Založne snovi
- Razgradnja snovi

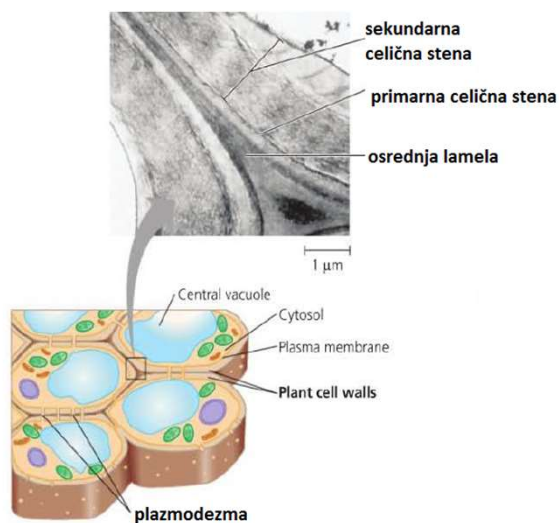

JEDRO

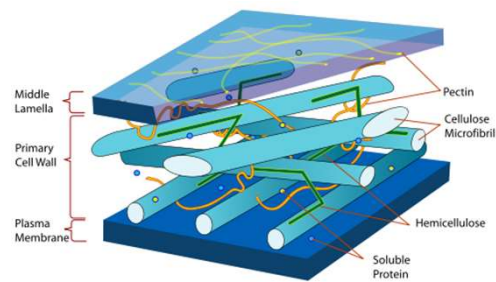

CELIČNA STENA

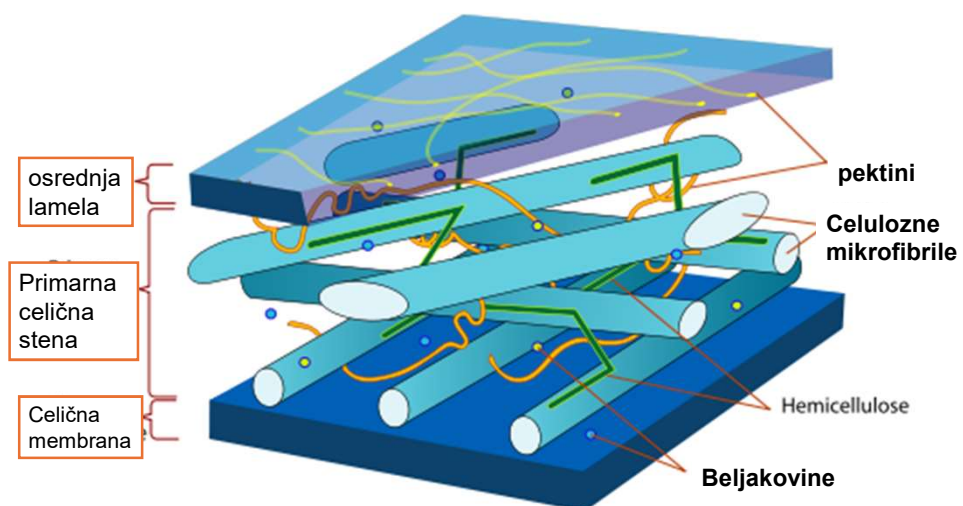
- varuje celico, oblika, preprečuje vdor prevelike količine vode
- rastline: primarna zgrajena pretežno iz celuloze - polisaharid (sekundarna celična stena iz lignina),
- d: 0,1 μm ali več

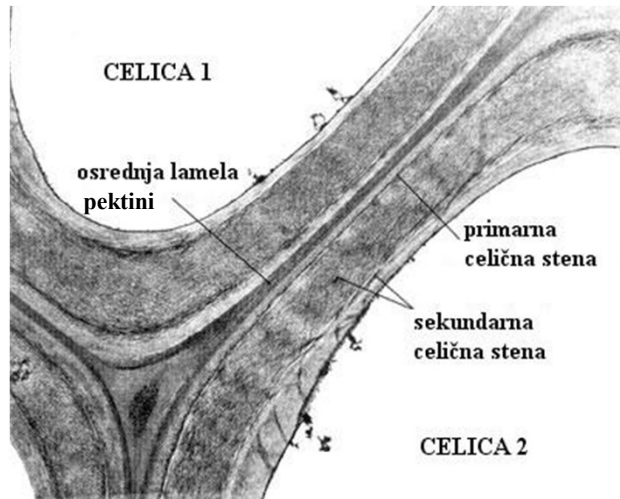

- bakterije: zgrajena iz MUREINA (peptidoglikan)
- glive: zgrajena iz HITINA (polisaharid)

ZGRADBA CELIČNE STENE PRI RASTLINAH

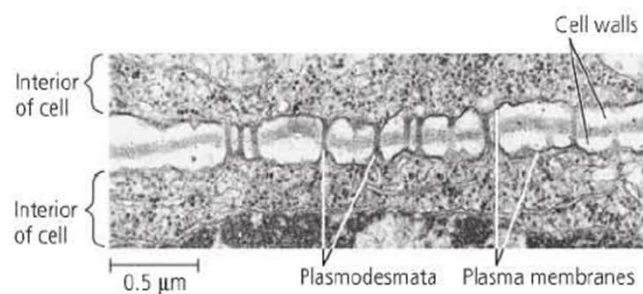

Sekundarna celična stena

Glavna sestavina **celuloza**.

Lahko še **lignin** (lesne celice)
suberin (pluta)

Plazmodezme – citoplazemske povezave

Vir: Campbell, N.A., Reece, J.B. (2008). *Biology*, 8th edition, stran 120.